

Slova do větru

Co to čteme, když otevíráme list Hebrejům? Zastavme se ještě před čtením jednotlivých veršů a rozhlédněme se kolem sebe. V listu Hebrejům jde o kázání. Je to jiný literární styl, než ostatní dopisy v Bibli. Nejde o výklad, nejde o teologickou analýzu. Není to teologická studie a není to ani pastýřská rada. Kázání se nenamáhá, vlastně nemá moc času k tomu, aby věci důkladně vysvětlilo. Kazatel nemůže svá slova hutně dokládat, prostě to nejde. V kázáních se užívá smršť citátů, někdy mírně přiohnutých, každopádně přiléhavých. Třeba tak, jako Petr o Letnicích. Zmíní polovičku citátu z proroka Joele (2. kapitoly), ale tu druhou polovičku nechá být. Kázání je jako vítr. Prostě vane a odvane. Kázání je literárním útvarem, který zazní a zmizí, jde do větru, někdy proti větru a někdy po větru. Ne vždy se to kázání musí zapsat, nahrát a rozšiřovat. Kázání ve většině mělo a má zazní a odeznít. Zavzpomínejte na kázání služebníků z minulého století. Psali jsme si poznámky, abychom mohli promyslet; jásalí jsme, když jsem si mohli pustit záznam a upřesnit si poznámky, které jsme psali pro vojáky. Ti neměli nic a na útvaru prožívali svou poušť. Tak se jim poznámky vozily a posílaly. Oj, jak jsme za ty vojáky byli rádi, když jsme je viděli a když přišli domů. Tak, víme už, že jde o kázání:

Proto je spíše třeba se ptát: Kdo napsal list Hebrejům? Proč jej napsal a komu jej psal. List Klementa Římského, jenž byl napsán do roku 96 po Kristu, jak se všeobecně míní, cituje více než desetkrát náš uvažovaný list Hebrejům. Dokonce mluví o Ježíši, jako o veleknězovi. První křesťané říkali, že dopis napsal Pavel, alespoň list Hebrejům zařadili mezi Pavlovy dopisy už kolem roku 200, jako poslední ze všech (Papyrus P46). Jenže hned ve třetím století s tím měl problém Origénes. A je možno mu dát za pravdu. To, co čtete, to není Pavlova řeč, to není jeho jazyk... Kdo tedy napsal tato slova? Klement Římský? Lukáš?, třeba se uvažovalo i o ženě - Priscilla? či Apollo? Barnabáš? Nakonec nevíme. A není to nezbytné. Opět si připomeňme: Kázání je věc větru...

Proč to ale ten či onen kázal? A komu to kázal? Místo těžko určit, spíše se říká, že do diaspory, kde byli rozprostřeni Hebrejové, ale i na víru obrácení pohané s dobrou známostí hebrejských reálií. Každopádně to byli lidé v nebezpečí, že svou víru neustojí a mohou třeba i padnout. List jim adresuje jim výzvu „**A tak usilujme, abychom vešli do toho odpočinutí a nikdo pro neposlušnost nepadl jako ti na poušti.**“ (4:11). Adresát se musí poprat s představou, že vše ví a nemá smysl dále slyšet Slovo a hledat v Písmu. Dávno mohli předávat jiným. S trochou smutku o nich mluví autor jako o přerostlých ptáčatech: „**O tom by bylo mnoho co mluvit, ale je těžké vám to vyložit, protože nejste ochotni slyšet. Za takovou dobu už byste měli být sami učители, a zatím opět potřebujete, aby vás někdo učil abecedě Boží řeči; potřebujete mléko, ne hutný pokrm.**“ (5:11n) Také podléhali představám idolů. Proto Ježíše a Pána, který je hlavním tématem listu, staví do kontrastu s Mojžíšem, Áronem a nebo hned v první kapitole s anděly. Anděly měli tendenci uctívat třeba křesťané třeba v Kolosis či Galácii. Dopis Hebrejům ale měl širší obec adresátů. Ježíš ale všechny zmíněné - anděly, Mojžíše či Árona - nesrovnatelně převyšuje už jen svým jménem... A proč to máme v Bibli? Říká se, že přichází doba zápasů o to, co je normální. Podle mého soudu tahle doba byla vždycky. Vždycky se někdo našel, kdo se cítil nějak kompetentní vyhlásit limity normality. Ať to byly nové horizonty, které rušily všechno, co bylo, a nebo to byli milovníci starých poměrů, kteří by se za každou cenu chtěli vrátit nazpět a nastolit staré dobré pořádky. Mám na mysli ještě jednu normalitu: To jsou plná ústa demokracie a dialogu, jenže mluví spolu jen kamarádi, v horším případě ti, kterým to nese. Slovník bezchybný, ale skutečnost nemravná. List je napsán, aby varoval před partičkami skvělých, ale neschopných, a držel nás pohromadě v ne-snadném, ale potřebném dialogu.

No a právě proto máme tenhle dopis v Bibli, aby v čase nepohodlí držel významy starých věcí a oblékal je do nového hávu, do nových podmínek. Aby varoval před návraty do synagóg, protože venkoncem tak přijde v porouhání Jméno nade všechna jména: „**Kdo byli už jednou osvíceni a okusili nebeského daru, kdo se stali účastníky Ducha svatého a zakusili pravdivost Božího slova i moc budoucího věku, a pak odpadli, s těmi není možno znovu začínat a vést je k pokání, protože znovu křížují Božího Syna a uvádějí ho v posměch.**“ (6:4-6)

Zcela zřetelně jsou adresáti lidmi v utrpení (10:32-35), jsou pronásledováni, nemají naplněné Boží sliby (mohli by si stěžovat a dokonce nadávat Pánu Bohu), proto se jim před oči staví spousta svědků víry, kteří taky neviděli výsledky své víry a přesto věřili. List Hebrejům je adresován těm, na něž to nejhorší ještě nepřišlo, protože ještě nemuseli prolít krev (12:4).

Adresáti mohli tíhnout k nechuti vůči ostatním věřícím, proto se jim zdůrazňuje snášenlivost, svoboda od peněz a spokojenost s tím, co mají (13:5). Naopak mají být otevření sdílení a vítání jeden druhého (13:16). Když se takovým adresátům píše, že nemají opouštět společné shromáždění (10:25), pak to neznamená, že by měli chodit na všechny bohoslužby a pravidelně sedět pod kazatelnu. Zkuste mne poslouchat, protože tuším, že právě teď jste si řekli, že to už stačí. Naše stará norma říkala, že takhle se to má vykládat.

Chybíš mi... To je logická otázka, to je krásný projev lásky a zájmu. Ale my dodáváme: „Ty nechodíš! Chybíš „mně“ a já tě nevidím!“ což ale nelze navléknout na verš o neopouštění společného shromáždění. Někdy ten můj bratr ani nemůže chodit. Radte to těm, kteří jsou ve vězeních a na útěku, poradte to Komenskému, když byl v Brandýse a manželka s dětmi mu umírala na mor na Moravě... Poněkud to nesedí... A jsou další a jemnější verze podobného stavu. Ti lidé prostě nemohou držet náš rytmus a není to nevěra.

Naopak si budeme muset zvyknout, že budeme spolu spíše výjimečně a bude to pro nás dar. Jen nesmíme jeden druhým pohrdnout a solit jej jen proto, že nedodržuje náš rytmus duchovního života. Nesmíme se opustit, protože mi ten druhý nevyhověl a nemá stejné představy, jako já. Zavání to totiž také trochu chutí normovat duchovnost druhých, kontrolovat je a hlídat jejich duchovní tep. A to není náš úkol. Náš úkol je milovat... Náš úkol je vyjít za hradby, na místa potupy a osobní oběti spolu s Kristem (13:13).

Říká se, že tento dopis bylo možno napsat až po pádu Jeruzalémského chrámu v roce 70. Před tím zánikem chrámu by si to, co je v textu nikdo nedovolil napsat. Chrám je minulostí a tento text je update, navýšení kvality rituálního kněžství Áronových synů. Už není chrám, už neběží oběti a není možné slavit poutní svátky, není totiž kam chodit. A z deprese pomáhá nová jistota: Ježíš je lepší velekněz. A společenství víry nepotřebuje chrám v Jeruzalémě. Ježíšova smrt účinně otevřela přístupy k Božímu trůnu, jak se ještě dozvíme. Skutečná víra se projevuje láskou, nikoli odporem k přichozím. Skutečné projevy víry jsou sociální, chápavé a účinné. Nepoznáte je podle věrouky, ale podle výsledku skutečné lásky.

Dopis Hebrejům je třeba pochopit jako argument pro neodmítání Staré smlouvy a zvláště Zákona Mojžíšova, ale jako výzvu vzít naopak zákon a jeho požadavky za své v novém smyslu: „**Posilněte proto své zemdlené ruce i klesající kolena' a ,vykročte jistým krokem', aby to, co je chromé, docela nezchromlo, ale naopak se uzdravilo.**“ (12:12) Pro nás je to výzva k neodmítání velice složitého vývoje církve - katolické či evangelické. Ano, za socialismu jsme selhali. Není třeba se bránit, že agenti vlastně nebyli agenti, že jsme nespolupracovali. Naši bratři byli agenti StB, selhali proto a proto, ale pojdte se z jejich příběhu poučit, pochopit souvislosti. Nemáme odsuzovat své pokrevní rodiče, ani otce ve víře. Je ale třeba věci pojmenovat, pochopit a z celé té minulosti vytěžit to, co bylo a co je dobrým základem. Postavit na to nové věci, nový život a novou vytrvalost.

Otázky pro diskusi:

1. Jaká charakteristika adresátů je ti nejbližší, proč je dopis Hebrejům napsán i tobě. A nebo není? A proč není?
2. Jak vykládáš „neopouštějte společná shromáždění“? Tedy spíše, jak se tomu rozumělo a možná rozumí a proč to je a proč to není správně? Argumentuj.
3. Jak by mohlo obstát evangelium v nacionalismu, jak by mohlo být zneužíváno ke hlásání prosperity? Když si vezmeš texty tohoto dopisu, je možné limitovat lidi zdravím, bohatstvím, vzdělaností?